

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

E. R. Postma, Eindhoven

Israëls geboorte-uren

(Gen. 29 : 31-30 : 24)

Begin van een geboortegolf

Lea, de ondergeschoven bruid – Jacob had om haar niet gevraagd (29 : 18). Lea-met-de-fletse-ogen, terwijl (zegt men) stralende heldere ogen toen furore maakten en het ideaal van „schoonheid waren. Dagelijks stak Lea af bij haar jongste zuster, die schoon van gestalte en schoon van uiterlijk” was (29 : 17). Rachel staat daarmee op één lijn met Sara (12 : 12, 14) en Rebecca (24 : 16; 26 : 7). Precies zo als Sara en Rebecca blijft zij lang onvruchtbaar: schoonheid blijkt niet doorslaggevend bij de uitvoering van Gods plan. In Jes. 55 : 8 vv. zal het later zo verwoorden: „mijn gedachten zijn niet uw gedachten, en uw wegen zijn niet mijn wegen, luidt het Woord des HEREN”.

Dan komen de kinderen – met hun namen. Jacob heeft Lea niet verstoten: vier zonen (! bepalend voor het geslachtsregister) brengt zij vooreerst ter wereld: Ruben, Simeon, Levi, Juda. Die namen hebben niet meer dan een zekere klankovereenkomst met wat Lea (niet Jacob) bij de geboorte zegt. Wat zij zegt, en later ook Rachel, verradt ons „wat de moeders bij de geboorte beheerste”. Wat verwacht u uit de mond van deze aramese vrouwen, die als dochters van Laban, niet de HERE zo hadden leren kennen als Abraham, Izaäk en Jacob?

Lea: geen onverdeelde vreugde

Lea's woorden zijn veelzeggend. Bij Ruben: „voorwaar, de HERE heeft mijn ellende aangezien (vgl. 16 : 11, 13), voorwaar nu zal mijn man mij liefhebben” (de voorkeur geven aan, op de eerste plaats laten komen, vgl.

29 : 30). Bij Simeon: „voorwaar, de HERE heeft gehoord (het is Hem bekend) dat ik niet bemind (gehaat, achtergesteld, vgl. 29 : 30) ben, en heeft mij ook dezen geschonken”. Bij Levi: „Nu zal mijn man zich ditmaal aan mij hechten (zich eindelijk?, vgl. 2 : 23, bij mij aansluiten, aan mij gebonden zijn), omdat ik hem drie zonen gebaar heb”. En bij Juda: „Nu (voortaan) zal ik de HERE loven”. Ziet u wie en wat Lea ter sprake brengt? In de eerste plaats (vier maal) de HERE – de God van Jacob (vgl. Ps. 146 : 5). Direct gevolgd (drie maal) door haar tweederangs-positie t.o.v. haar man, Jacob – maar is het een wonder dat dit haar hoog zit? Blijkbaar legt zij verband tussen haar achterstelling bij Rachel en het feit dat de HERE haar kinderen schenkt: eindigt zij, bij Juda, niet met een lofverheffing? Toch zal ook zij ervaren dat haar vruchtbaarheid niet vanzelfsprekend is: „Toen hield zij op met baren” – ook haar schoot wordt nu toegesloten. Gods plan achteraf bezien, bewonderen is nog iets anders dan er zelf deel van uitmaken. . .

Rachel: pijn zonder weeën

Dan Rachel: „toen Rachel merkte, dat zij Jacob geen kinderen baarde . . .” Rachel bleef onvruchtbaar en dat lag niet aan Jacobs natuurlijke vermogens noch aan gebrek aan liefde voor haar: veertien jaren had hij om haar bij Laban gediend. Daarbij: zonder het bedrog van Laban was zij de eerste geweest – Laban heeft wat op zijn geweten. Zij voelt zich gekrenkt in haar recht, dat door anderen is aangetast (naar A. Kruyswijk) – door Laban, ja maar ook door haar zuster die wel kinderen krijgt. Uitgerekend tegen Jacob ontleedt zij

Inhoud

- 105 Ds E. R. Postma,
Israëls geboorte-uren
- 106 Ds H. J. van der Kwast,
Een helpende hand van
synode van Potchefstroom
- 107 Drs A. van der Dussen,
Geleerde eenvoud
- 108 D. W. L. Milo,
Voorbedachte liturgie
- 110 Boekbespreking

haar emoties in een onredelijk verwijt. Zij vaart tegen hem uit: geef mij kinderen – zo niet dan sterf ik. Ofwel: geen kinderen – dat is mijn dood. Misschien voelt zij zich achteruit gezet door Jacob. Maar in wezen loopt zij stuk op Gods souverein beschikken en handelen. Dat punt roert Jacob, boos geworden, dan ook aan: neem ik de plaats in van God, die u de vrucht van de schoot heeft ontzegd? M.a.w.: het is Gods zaak – niet de mijne.

Dan neemt Rachel, bekoeld, haar toevlucht tot een volkomen wettig gebruik in die tijd (zoals bij Sara en Hagar, 16 : 1 vv. en straks ook Lea en Zilpa, 30 : 9 vv.). Haar huis(gezin) moge uit Bilha, haar slavin (29 : 29) gebouwd worden. Bilha is a.h.w. haar 'verlengstuk' en het 'baren op de knieën' van Rachel maakt dat aanschouwelijk. Overigens: geen woord van afkeuring hier van de HERE – evenmin als bij Lea en Sara.

Integendeel: Bilha schenkt straks het leven aan twee jongens. 'Zonen' Zonen die Rachel als haar zonen beschouwt.

Zij geeft ze dan ook namen!

Korrektie

In het vorige nummer moet de 14e regel v.o. in de 1e kolom zijn: beschikt Hij over de sleutels van dood en dodenrijk (Op. 1 : 18). Nu is Hij de sleutel-figuur.
Kol. 3, regel 12 v.o. moet zijn: onverzettelijk, i.p.v. onvergetelijk.

Een helpende hand van synode van Potchefstroom

In de gesprekken dit jaar op de synode in Potchefstroom zijn de door de GKV bij ons gesignaleerde afwijkingen in de leer nauwelijks ter sprake geweest.

In 1985 zijn deze klachten al doorgenomen.

Daarbij hebben wij niet ontkend dat deze zaken zich bij ons voordoen, maar dat men van *incidenten*, die zich heus niet alleen in onze kerken voordoen, geen *symptomen* moet maken en de voorstelling wekken dat er bij ons leervrijheid is.

Het was niet moeilijk om aan te tonen dat de leer onder ons gehandhaafd wordt, zij het op een andere wijze dan in de GKV. Daarbij moeten de zaken die aan de orde zijn in de *juiste proporties* worden gezien. Wanneer een predikant in een publicatie er blijk van geeft moeilijkheden te hebben met wat in de Dordtse Leerregels wordt gezegd over de verwerping, zal daar over gesproken moeten worden, maar het gaat te ver deze broeder tot in Afrika en Australië te achtervolgen met de beschuldiging: *aanval op de belijdenis*.

De broeders in Zuid Afrika hebben aanvaard dat er in onze kerken geen leervrijheid is, maar wel opgemerkt dat er onder ons zich incidenten en onregelmatigheden voordoen.

In het besluit heeft men dank tegenover de Here uitgesproken voor de banden met onze kerken en *waardering* vooral voor onze bijdrage op het gebied van de *zending*.

Om onze kerken te dienen is ons Akkoord van kerkelijk samenleven grondig bestudeerd en men kwam tot de conclusie dat daarin *openingen* zijn naar het independentisme zodat de zuiverheid van de leer niet *ten volle* beveiligd is.

De synode verklaarde zich bereid een afgevaardigde naar onze landelijke vergadering te sturen om één en ander toe te lichten en ons te helpen.

Het besluit en de overwegingen zijn van een heel andere geest dan de kritiek in de stukken van de GKV en we doen goed de uitgestoken broederhand aan te nemen.

Het is immers ook ons streven om de leer van het evangelie zuiver te bewaren.

In dit verband wijs ik op de verklaring en de uitspraak, die door onze kerken op de Landelijke Vergadering van *Utrecht in 1974* zijn aangenomen en doorgaans wordt aangeduid als de *de Préambule*. Uit de verklaring citeer ik:

„Zoals sedert de dagen van de Reformatie in de 16e eeuw de eenheid van de kerken *allereerst en ten diepste* bestond in hetzelfde geloof, in de gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de gemeenschappelijke belijdenis, zo wil-

len de Gereformeerde Kerken in Nederland, die in deze vergadering bijeen zijn, elkaar als opnieuw beloven – zich gevend eerst aan de Here en ook aan elkaar – zich aan het Woord van God en aan de belijdenis van de kerk van alle eeuwen te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond voor haar samengaan te vinden”. Het tweede deel van de ambule, de uitspraak is het meest bekend: „De kerken spreken uit, dat het al of niet aanvaarden van het kerkelijk akkoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen gemeenten die één zijn in geloof en belijden”.

Na de aanvaarding van het akkoord op de L.V. van Breukelen in 1982 bleek dat een aantal kerken daarin niet kon meegaan, maar met een beroep op de uitspraak in de Préambule toch bij onze kerken wilde behoren en meewerken aan gemeenschappelijke taken en voorzieningen.

Volgens de verklaring en uitspraak kan dit *alleen bij eenheid in geloof en belijden*.

De beveiliging van leer en belijdenis blijkt ook duidelijk uit art. 17 van het akkoord waarin is overeengekomen dat de ambtsdragers in de kerken de formulieren van Enigheid zullen ondertekenen als blijk van hun instemming met de leer van de kerk en indien iemand dit weigert of niet langer voor zijn rekening kan nemen, zal de uitoefening van zijn ambt worden opgeschort tot hij zich nader zal hebben verklaard ten genoegen van zijn kerkeraad.

De vraag en ook de aarzeling bij deze vreemde verhouding tussen de grote meerderheid van kerken die het akkoord aanvaardden en de anderen die een vrijblijvende houding verkozen was, hoe dit in het kerkelijk leven zich zou ontwikkelen.

Bij mensen die onze geschiedenis niet kennen komt deze constructie maar moeilijk over en niet alleen in Zuid Afrika maar ook in Amerika en Canada wordt de vraag gesteld waar de grens is aan de vrijheid die sommige kerken vragen.

Ligt die grens bij de vrouw in het ambt: of bij de toelating van kinderen aan het avondmaal?

We kunnen stellen dat wij geen verantwoordelijkheid dragen voor de handelingen van de „vrije” kerken.

Het is de vraag of wij dit kunnen volhouden, want wij worden er wel op aangesproken, zoals blijkt uit de voorlichting van de kant van de GKV waarin zaken genoemd worden die we niet kunnen loochenen en dat maakt de taak van vertegenwoordigers van onze kerken er niet makkelijker op.

Het is aan de Landelijke Vergadering van Dronten voorbehouden een antwoord te geven op de vragen en de kritiek van de zusterkerken in Zuid Afrika en niet alleen daar.

Eén ding staat vast: zowel de préambule als het akkoord van samenleven gaan uit van de binding aan de belijdenis. Ik wens de broeders in Dronten veel wijsheid toe want daar zal de beslissing moeten vallen of we ons gaan bewegen in de richting van de K.O. of niet.

Aan het slot van dit verslag gekomen wil ik nog opmerken dat al hebben wij de correspondentie behouden en is aan de voorwaarde van de GKV niet voldaan, we ons niet moeten gedragen als „overwinnaars in de strijd”, want daar is geen reden voor: in het kerkelijk twistgeding in 1988 en in 1967 zijn geen overwinnaars er zijn alleen verliezen.

Wel mogen we dankbaar zijn voor de trouw ons betoond door die Geref. Kerken in Zuid Afrika.

Jeugdweekenden Ned. Geref. Jeugdwerk (N.G.J.)

Voor de nazomer van dit jaar organiseert het Nederlands Gereformeerd Jeugdwerk weer twee jeugdweekenden. Op zo'n weekend staat bijbelstudie centraal, al wordt er ook aan ontspanning gedacht. Dit jaar is voor het thema *Relaties* gekozen. Het gaat dus over de omgang met elkaar. Volg je daarbij een bepaald verwachtingspatroon? Wat hebben liefde en trouw met elkaar te maken? En spelen emoties ook een rol? In het licht van de Bijbel kun je met leeftijdgenoten nadenken over deze dingen. De weekenden worden gehouden in Doornspijk en Driebergen, resp. 9-11 en 23-25 september 1988. Wie mee wil dient bij zijn inschrijving f10,- vooruit te betalen op giro 5180291. Je kunt je voor informatie wenden tot D. van der Molen, Socratesstraat 58, 7323 PG Apeldoorn, 055-664609.

GELEERDE EENVOUD

Prof. dr H. J. Jager als theoloog

Nadat in 'Opbouw' van 5 februari j.l. verschillende bijdragen verschenen zijn ter herinnering aan de op 25 januari j.l. overleden prof. dr H. J. Jager, wil ik – op verzoek van de redactie – als een indirekte leerling van hem hier nu de ervaringen weergeven die ik heb opgedaan bij de bestudering van zijn werk.

Toen ik in 1982 voor het vak dogmatiek een doktoraal-skriptie wilde schrijven over het thema 'rechtvaardiging en heiliging', stelde prof dr J. Veenhof mij voor, dat onderwerp te bespreken aan de hand van het werk van prof. Jager. Dat was meer dan een waarderende geste van Veenhof ten opzichte van Jager, bij wie hij zelf nog kollege gelopen had. Er kwam ook in tot uitdrukking, dat Jagers werk wetenschappelijke bestudering waard was. Halverwege het projekt bleek zelfs, dat het binnen het bestek van de skriptie niet mogelijk was aan zowel zijn opvattingen over de rechtvaardiging als aan die over de heiliging recht te doen. Zo heb ik mij uiteindelijk beperkt tot een analyse van Jagers kijk op de rechtvaardiging, zoals hij die vooral in zijn proefschrift ontvouwd heeft. Het werd een verrassende terreinverkenning.

Verrassend

Want stond Jager niet bekend als de man, die zo *eenvoudig* schreef? Weenigen relativeerden het theologisch bezig zijn zo sterk als hij. Heel wat kollega's kunnen daar van meepraten: na op een tentamen aanzienlijke hoeveelheden geleerdheid te hebben gespuid, werden zij vervolgens verbijsterd door het lakonieke commentaar van de professor: „Vond u het belangrijk? Ik niet zo erg!“. Hij verwierf zich dan ook de reputatie, dat hij als hoogleraar ook verstaanbaar bleef voor 'eenvoudige' gemeenteleden. Daarom mag het verrassend heten, dat zijn publikaties toch volop stof leverden voor een theologisch werkstuk. Onder die eenvoud ging gedegen en scherpzinnige studie schuil. Zo schrijft prof. dr. J. van Bruggen in het Nederlands Dagblad van 27 januari j.l.: „Jager was veel kundiger op het terrein van de nieuwtestamentische wetenschap dan hij liet blijken.“ Zijn relativering van de theologie zou dan ook wel eens nauw kunnen samenhangen met zijn grote theologische bekwaamheid. Het komt wel vaker voor, dat naarmate mensen op een hoger academisch niveau staan, zij de betrekkelijkheid van hun wetenschappelijke kennis meer inzien. Daarom gaat het niet aan, zich op Jager te beroepen wan-

neer men de eenvoudige Schrift-studie wil uitspelen tegen wetenschappelijk vakmanschap. Het kan heel goedkoop worden, om ongehinderd door kennis van zaken de spot te drijven met het theologisch bedrijf. Van Jager kunnen wij leren, een eenvoud na te jagen die bezinkt uit veel studie – geleerde eenvoud. Want al ging hij zijn studenten erin voor sommige resultaten van de nieuwtestamentische wetenschap te relativiseren, zij moesten het hart niet hebben op het tentamen te verschijnen zonder al die geleerdheid te hebben doorgeworsteld! . . .

Dogmatiek

Al even verrassend mag het heten, dat Jagers werk zich ertoe leent vanuit de dogmatiek bestudeerd te worden. Hij is immers gepromoveerd bij de nieuwtestamenticus Grosheide en heeft in Kampen kollege's gegeven in het Nieuwe Testament. Bovendien had hij weinig op met hoogvliegende spekulaties en leerstellige spitsvondigheden. Hij was er erg beducht voor dat het levende Woord van God zou worden geperst in het keurslijf van een dogmatisch systeem.

Maar ook hiervan geldt: Jager hield zich daar verre van, omdat hij zo goed wist wat er op dit gebied te koop was. Niemand minder dan de in Vrijgemaakte kring beruchte VU-dogmaticus prof dr V. Hepp had hem gevraagd, op een dogmatisch onderwerp te promoveren: hij was ervan overtuigd dat deze student daar de capaciteiten voor had! Welnu, als er iemand neiging had tot spitsvondig gespekuleer, dan Hepp – hij is als dogmatikus dan ook vrijwel vergeten . . . Jager verkoos de studie van het Nieuwe Testament, maar heeft daarbij de talenten die Hepp bij hem gewaar was geworden bepaald niet verwaarloosd. Enerzijds was hij de man van de zorgvuldige en gedetailleerde exegese. Anderzijds echter betrad hij graag het terrein van wat bekend is geworden als „bijbelse theologie“, d.w.z. Schriftstudie, waarbij op bredere bijbelse verbanden wordt ingegaan. Een voorbeeld daarvan is zijn befaamde rede *Het onderwijs van Jezus de Christus aan Nicodemus de Rabbi* uit 1949.

KOLOFON

Redactie

Drs H. Algra
T. Hoekstra
Drs H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds K. Muller
Ds E. R. Postma
M. J. F. van der Wal

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenvveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Tel.
03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging:

Aanmelding door overschrijving van min.
f25,-contributie.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

(bij vooruitbetaling):
f52,- per jaar of f28,- per half jaar. Voor
studenten f42,- per jaar. Buitenland f74,-
per jaar of f99,- per luchtpost.

Advertentieprijs:

50 ct. per mm. Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen“, Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist. Tel. 03404-22452. Post-
bus 244, 3700 AE Zeist.

Daarin geeft hij een tot op de dag van vandaag waardevolle studie over de wedergeboorte. Een nauwgezet lezen van de tekst van Johannes 3 en een trefzekere plaatsbepaling van het begrip 'wedergeboorte' in het geheel van de bijbel, gaan hier hand in hand. Nog sterker is zijn proefschrift *Rechtvaardiging en zekerheid des geloofs* uit 1939 bepaald door de dogmatische discussies van die dagen. Het ging over de manier, waarop een christen tot de zekerheid komt dat hij een kind van God is dat niet verloren zal gaan. Jager moest niets hebben van spekulaties daarover die buiten de Schrift omgaan. Hij behandelt zijn onderwerp dan ook door bepaalde passages in het Nieuwe Testament intensief te bestuderen. Maar tegelijk en juist daardoor heeft hij in zijn boek een aanzet gegeven voor verdere dogmatische bezinning. Het is aan mensen als Jager te danken, dat de dogmatiek op gereformeerd erf zich ontworsteld heeft aan de dorre systematiek waarmee zij zo vaak in verband wordt gebracht, om uit te groeien tot de systematische doordenking van bijbel-

gegevens waarmee zij de kerk van dienst kan zijn.

Rechtvaardiging en heiliging

Wie zich de artikelen voor de geest haalt die Jager vele jaren lang voor Opbouw geschreven heeft, zal al gauw terugdenken aan de bij uitstek praktische inslag ervan. Naarmate hij ouder werd, is hij steeds meer accent gaan leggen op het daadwerkelijk christen-zijn. Even mild als terzake kon hij wijzen op de zwakke plek in het leven van veel gereformeerde gelovigen: met de leer zat het meestal wel goed, maar het leven... Ooit somde hij de plaatsen in het Nieuwe Testament op waar sprake is van 'goede werken': het was een indrukwekkend lange rij. Hoe langer hoe meer ging hij hameren op het aanbeeld van de heiliging: naar zijn overtuiging kwam het aan op de konkrete christelijke levenswandel. Zijn boek *Kernwoorden van het Nieuwe Testament*, waarin een

aantal van zijn eerder in De Reformatie en Opbouw verschenen artikelen gebundeld is, legt daar getuigenis van af.

Des te opmerkelijker is het, dat de eerste van zijn publikaties gewijd is aan de rechtvaardiging van de zondaar, het thema waarvan Luther gezegd heeft dat daarmee de kerk staat of valt. En was Luther niet degene, die de christenheid er zo voor gewaarschuwd heeft haar kracht te zoeken in goede werken? Inderdaad treffen wij ook in Jagers proefschrift ernstige waarschuwingen aan tegen een geloofsleven dat gebaseerd is op 'werken der wet'. Hij onderstreept Paulus' boodschap, dat God ons het behoud aanbiedt louter en alleen uit genade. Nooit kunnen wij ons zo verdienstelijk maken dat wij ervoor in aanmerking komen om Gods Koninkrijk binnen te gaan. Integendeel, de Here nodigt hen die *niet* op goede werken kunnen bogen. Met Luther zegt Jager:

wij zijn bedelaars die met lege handen voor God staan.

Zo rijst de vraag, of Jager in de loop van de tijd andere accenten is gaan leggen. Is zijn aandacht inderdaad verschoven van de rechtvaardiging, het rusten in Gods vergeving, naar de heiliging, het werken aan levens-vernieuwing? Ik wil laten zien hoe Jager in wezen heel konsekvent is trouw gebleven aan zijn opvatting van de rechtvaardiging. Hij moest wel uitkomen bij zijn zware nadruk op de goede werken. Dat heeft te maken met de opmerkelijke verbinding die hij legt tussen de rechtvaardiging en het verbond. Maar daarover de volgende week.

D. W. L. Milo, Nunspeet

Voorbedachte liturgie

De statenvertaling van onze bijbel maakte een zinvolle vergissing. Die sprak bij psalm 92 over „een voorbedacht lied op de harp”, en in de oude berijming zongen we

't Voegt ons met blijde klanken
door 't voorbedachte lied
Hem, die het al gebiedt
op harp en luit te danken.

De vertaling was mis, zeggen de deskundigen vandaag. Het voorbedachte lied is uit de NBG-vertaling verdwenen en mitsdien ook uit de interkerkelijke berijming. Soms is een correctie teleurstellend. Want juist de idee van een voorbedacht lied was zo geheel in de stijl van de oudtestamentische eredienst! Daar hadden ze een hele groep zangers en muzikanten, wier werk het was zich met de lofzangen des Heeren bezig te houden. Daar werd gestudeerd, onder leiding van zang- en opzangmeesters. Zes dagen van de week – want ze waren vrijgesteld van arbeid om den brode, aangezien ze dag en nacht (van de morgen tot de avond) hun muzikale taak hadden te vervullen, of die voor te bereiden. Begrijpt u, dat sommige generaties het voorbedachte lied in psalm 92 maar moeilijk kunnen missen?

Tot dezulken behoort uw schrijver. Hoewel hij ruim zestig jaren de gemeentezang heeft geleid, de oude psalmen uit het hoofd, de psalmwijzen in het hart en de nieuwe berijming redelijk goed aanvaard heeft, leefde bij hem altijd de wens: een *kerkdienst goed voor te bereiden*. Want het samenspel tussen voorganger en organist moet meer inhouden, dan hetgeen uit een „psalmbriefje” kan blijken, dat te elfder ure – nadat de koster het heeft gebruikt voor zijn psalmbord – in een hoekje van zijn speeltafel wordt geschoven. Zo'n voorbereiding is namelijk nul komma nul kluit, en wee de gemeente die eraan is overgeleverd.

—o—

In Dalmally zou de predikant Bill Hogg altijd op donderdagavond te 9 uur (wanneer de BBC met het nieuws begon, maar daar had ds Hogg een hekel aan) bellen: om de complete liturgie voor de komende zondag door te geven. Dit was geen imperatief doorgeven, want reeds tijdens het telefoongesprek kwamen van weerszijden vragen en antwoorden los; terwijl de predikant open

bleef staan voor nader overleg. Om die reden was de vroegtijdigheid een eerste factor in het samenspel. De predikanten aan de overkant zijn, op grond van hun kerkmuzikale opleiding, bovendien in staat om voorstellen te doen en tegenvoorstellen te beoordelen. Als derde punt kwam het feit, dat de predikanten daar een preekprogram voor drie maanden opstelden; weliswaar aan de hand van het „kerkelijk jaar”, maar met het voordeel dat je lang tevoren schriftlezing en tekst wist! Het gevolg was, dat je de zondag in alle rust en ijver kon voorbereiden; de juiste melodieën nagaan, inleidend en uitleidend orgelspel (voor cultureel gevormde kerkgangers een onmisbare bijdrage) kon uitzoeken, of componeren, en/of instuderen, en een passend collectespel opschrijven. In de loop van tien jaren ontstonden daar 32 cahiers vol kerkmuziek, die, door middel van een wekelijks-bijgehouden register, voor direct hergebruik gereed lagen. Samenwerking in optima forma, van het beste soort. De idee dat een Nederlands organist alles wel kan improviseren kon ik wegvegen met: als u Geneefse psalmen laat zingen – ja; als u Scottish hymns laat zingen: no.

—o—

Terug in het vaderland werd uw schrijver enkele maanden gevraagd voor een zieke collega in te vallen. Daardoor werd hij geconfronteerd met de noodzaak van tijdig overleg en tijdige voorbereiding. Voor organisten met een eigen predikant is het niet moeilijk, dit tijdige overleg aan te gaan. Stel u voor dat zijn eigen zieleherder niet bereid zou zijn, een van de Nethinim zijn werk goed te laten doen! Maar in een gemeente, die afhankelijk is van gastpredikanten, is dat wat moeilijker. Daar moet tijdig (dat is op maandagmorgen) telefonisch worden overlegd: op welke dag en welk uur de liturgie voor aanstaande zondag beschikbaar kan zijn. Dat geeft vragen: ik dacht dat u als oude rot de psalmwijzen wel zou kennen; had u de schriftlezing en tekst ook al willen hebben? en of de collecte in het midden of aan het eind komt, dat weet ik nu nog niet. (!)

Onze tijd is oppervlakkig, haastig, zonder bezinning. Mag het gezegd worden? Want de wekelijkse ontmoeting met God de Heere is het waard een steunpunt, een vluchtheuvel in ons leven te betekenen. Daar moeten we om onzes levens wil niet overheen dartelen, die kans moeten we uitbuiten. De oude psalm 95 begon met:

Komt, laat ons samen Isrels Heer,
de rotssteen van ons heil, met eer
met Godgewijde zang ontmoeten...

De nieuwe berijming zegt:

Komt voor zijn aanschijn met verblijden
brengt Hem de dank van al wat leeft,
Hem, die ons heil gegrondvest heeft.
Viert Hem, de koning der getijden.

Samen winnen in je huwelijk

„Bijna alle jonge mensen die in het huwelijk treden, doen dat met het vaste voor-nemen problemen die ze bij anderen zien, te vermijden. Maar als de wittebroodsweken voorbij zijn, ervaren ze allerlei veranderingen in hun relatie. De problemen gaan ook hun huwelijk niet voorbij.”

Aldus het begin van de 'flaptekst' van het boek *'Samen winnen in je huwelijk'* door Arnold Mol.

Spanningen zijn normaal

Spanningen binnen het huwelijk zijn dus – zo luidt één van de uitgangspunten van het boek – in zekere zin normaal. Wanneer mensen nauw met elkaar optrekken, kunnen konfliktbronnen niet vermeden worden. Het is goed wanneer mensen zich dat realiseren.

Dit betekent dat die conflicten ook niet in de doofpot gestopt behoeven te worden. De kwaliteit van het huwelijk wordt niet afgemeten aan de meningsverschillen, maar aan de wijze waarop met die conflicten om wordt gegaan. Ook schrijft Mol dat er in de loop van het huwelijk vaak van een vermin-

dering van hoeveelheid en nivo van de communicatie gesproken kan worden. Het is goed wanneer mensen zich ervan bewust zijn dat het in harmonie met elkaar kunnen samenleven binnen het huwelijk niet vanzelfsprekend is, dat er voortdurend moet worden gebouwd aan de relatie. Dat betekent hard werken aan die relatie.

Kommunikatie

Kommunikatie en de wijze waarop er met conflicten wordt omgegaan vormen de basiselementen van het boek. In 5 hoofdstukken bouwt Mol zijn betoog op. Het eerste hoofdstuk behandelt konfliktbronnen, daarna worden temperamentsverschillen beschreven, het derde hoofdstuk gaat in op de gezamenlijke besluitvorming, dan volgt het onderwerp communicatie en het slot-hoofdstuk is getiteld: de sleutel tot huwelijksgeluk.

Het „met blijde psalmen juichend groeten” is vervangen door „viert Hem”. En laten we die winst maar eens uitbuiten. Want *vieren* betekent, volgens Van Dale: feesthouden – rustdag houden – de plechtigheden verrichten die bij deze rustdag horen – eer bewijzen en (verouderd) goed verzorgen, vertroetelen. Volgens De Vries ook oorspronkelijk: vertragen – rusten en talmen. *Vieren* betekent dus: *even stilstaan*.

Er is een oudejaarslied, dat begint met:

Oudejaar, o laat ons rusten,
omzien eer we verder gaan . . .

Zo'n vers geeft aan waar het op de rust-dag om gaat: stilstaan, omzien, teneinde vooruit te kunnen zien. En de Catechismus zegt dat het IVe gebod onder meer inhoudt:

op de rustdag trouw naar de kerk gaan,
om Gods woord te horen,
om de sacramenten te gebruiken,
om God *de Heere openlijk aan te roepen*
en aan de arme en christelijke handreiking te doen.

Dat aanroepen gebeurt niet alleen in het voor- en nagebed door de mond van de voorganger. Dat aanroepen doen we allen samen en persoonlijk in ons kerklied, dat volgens Calvijn tot de dienst der gebeden behoort. Goed zingen, zei Augustinus, is dubbel bidden. En goed zingen (voor veel kerkgangers de enige kans om hun stem te gebruiken) eist te weten, wat we zingen. En hoe we zingen. En tot wie we zingen.

De gemeente heeft een veel groter rol in de liturgie gekregen dan 25 jaar geleden. Heeft dus ook veel groter taak, veel meer verantwoordelijkheid.

—o—

En de organist, muzikaal geweten van de zingende kerk, moet zijn dubbele verantwoordelijkheid wel beseffen. Hij is het die een gemeente biddend laat zingen - of de biddende kreet verloren laat gaan. Hem wordt de gelegenheid geschonken, de gebeden der heiligen aan te vuren, vorm te geven, te versieren en te leiden; kortom de gemeente *bij tekst en melodie te bepalen*. Gebruikt hij die gelegenheid, dan schept hij orde, heilige orde.

Ieder die nu nog onordelijk wil zingen (opjagen, remmen, voor zijn beurt inzetten of wat ook) stelt zichzelf buiten de heilige orde en wordt door de gemeenschap als het ware teruggefloten naar de gelederen.

—o—

Al deze dingen beseft een organist. Wil hij zijn dienst goed verrichten dan is overleg met zijn predikant absolute noodzaak.

Weet hij tijdig tekst en thema, dan kan hij met meer zorg zijn in-leidend en afsluitend orgelspel kiezen, componeren of improviseren. Heeft hij tijdig overleg met zijn predikant, dan wordt bijvoorbeeld door beiden samen vastgesteld, of „het” Lutherlied als Lied 401 of als Gezang 24 zal worden gezongen; beide hebben dezelfde tekst maar een ritmisch geheel verschillende melodie. Respectievelijk of „Halleluja, lof zijn het Lam”, als Lied 259 of als Gezang 18 wordt aangekondigd, hetgeen soortgelijke konsekwenties heeft. Respectievelijk of „Alle roem” wordt gekozen uit het Liedboek (451) dan wel uit de Enige Gezangen (25). Zulk overleg voorkomt gruwelijke botsingen in de samen-zang, die vermeden moeten worden. Ik vrees dat deze en dergelijke punten (ze zijn talrijk!) maar aan het lot worden overgelaten: loopt het mis dan is het toch de organist, die de schuld krijgt.

Tenslotte: het woord „componeren” viel daar net. Het klinkt alsof we in de werkkamer van Mozart vertoeven – maar het is niet erger dan het is. Componeren betekent: samenstellen. Veel organisten zijn (door gebrekkige samenwerking) gedwongen alles ter plaatse te *improviseren* en dat blijkt dan ook duidelijk aan de uitkomsten. Maar het vooraf opschrijven van een improvisatie biedt de gelegenheid er alle fouten en een deel van de gewoontekreten uit te halen. Het stuk wordt er alleen beter van. En: een collectespel moet getimed worden: op de juiste speelduur afgesteld. Niet het orgel moet „spelen” maar de organist moet de komende zang in een breder of korter vorm voorbereiden; daarbij kan hij een coda toevoegen voorgeval de collecte 10-20 seconden langer uitvalt; daarbij kan hij een mogelijke herhaling weglaten, voorgeval de kerk wat minder bezet is dan voorzien was. Zo blijven voorganger, gemeente en muzikdienaar samen verbonden in hun gezamenlijke doel: de Heere openlijk aan te roepen.

P.S. Genealogie

Wie zich door het artikel van 25 maart gedrongen voelt, iets van zijn familiëgeschiedenis uit te zoeken, moet weten dat de stichting Teleac van 19 mei af een cursus begint. Het Teleac-boek „Genealogie” is voor f39,- in de boekhandel verkrijgbaar. Een unieke kans om uw voorgeslacht vast te leggen voor uw nageslacht!

Luisteren is voor de communicatie heel belangrijk. Maar ook de wijze waarop boodschappen door worden gegeven, is van groot belang. Mol werkt dit gedeelte uit aan de hand van o.a. nivo's en stijlen van communicatie en factoren die de communicatie belemmeren. Voorbeelden en opdrachten voor de lezer vullen de theorie aan. („We hebben nu lang genoeg over mij gepraat. Laten we het nu eens over jou hebben. Hoe vind je mijn nieuwste boek?“).

Kompetitie, of...?

De titel van het boek geeft aan waar het binnen het huwelijk om draait: om het samen winnen. Veel huwelijken lopen volgens Mol stuk op een gebrek aan communicatie, uitmondend in beschuldigingen en permanente competitie. De ene partner probeert dan voortdurend de ander te veranderen en zijn of haar zwakke kanten te benadrukken. („Wanneer de man stelselmatig tegen zijn vrouw zegt dat ze slecht kookt of slecht vrijt zal dat inderdaad op den duur meer en meer het geval zijn...“) Mol schrijft dat het niet de bedoeling mag zijn dat we de ander steeds willen veranderen (ik wil winnen en jij moet verliezen). Het gaat er vooral om hoe we zelf reageren. Centraal moet staan: het open staan voor elkaar, het leren van elkaar en daarmee: het samen winnen.

Psychologie en een bijbelse visie

Wie enigszins op de hoogte is van psychologie en communicatieleer zal veel bekende elementen tegenkomen, zij het dat de schrijver wel eens met – naar mijn mening – enigszins verouderde typeringen werkt (bv. de indeling sanguïnis, choleric, melancholisch, flegmatisch). De grote hoeveelheid psychologie behoeft 'leken' op dit gebied echter zeker niet af te schrikken: het boek is op een heldere manier geschreven.

De andere positieve zijde van het boek is dat het doortrokken is van een bijbelse visie op het huwelijk en de positie van man en vrouw. Liefde en respect voor elkaar en dankbaarheid jegens God staan daarin centraal. Als wortels van spanningen binnen het huwelijk in het algemeen noemt Mol de pogingen van de vrouw om de man te domineren (veel vormen van feminisme) en de voortdurende neiging tot heerszucht van de kant van de man.

Slotkonklusie

Veel zaken die in 'Samen winnen in je huwelijk' naar voren worden gebracht, klinken als open deuren. Maar juist omdat het open deuren zijn, worden ze gemakkelijk vergeten.

Men hoeft het niet in alles met de schrijver eens te zijn om toch te kunnen beamen dat de vele goede adviezen in het boek zeker het overdenken waard

zijn. Wel worden de vele voorbeelden over het huwelijk van de schrijver en zijn echtgenote op den duur wat storend, evenals nauwelijks te controleren uitspraken als „uit veel onderzoek blijkt“, „86% van de huwelijken is...“ Als reactie op dit 'type' boeken wordt wel eens gezegd dat ze kwetsend zijn voor mensen, van wie het huwelijk – ondanks een hoge mate van inzet – is stukgelopen. Toch mag men daarmee de inhoud van een dergelijk boek niet afwijzen. Wanneer het schrijven over allerlei onderwerpen om voornoemde reden moet worden beperkt, kan er eigenlijk geen enkel advies meer gegeven worden. De wijze waarop geschreven wordt is natuurlijk wel belangrijk: nuanceert de schrijver met het oog op menselijke beperkingen, of schrijft hij een „suksestorie“ en veroordeelt hij daarmee anderen bij wie het anders is gegaan?

In verband met het voorgaande moet worden opgemerkt dat het boek niet voor iedereen geschikt is om te lezen. Wanneer er bij (één van beide) huwelijkspartners niet de bereidheid bestaat om samen te winnen, werkt de inhoud van het boek averechts, en worden argumenten die Mol aandraagt gebruikt om de ander te bekritisieren. Ook zal het boek geen oplossing bieden wanneer de communicatie wordt verstoord door een dieperliggende problematiek. Dan zal (externe) professionele hulp nodig zijn. Wanneer er sprake is van allerlei 'dagelijkse' communicatiestoornissen die de relatie op den duur ernstig dreigen te verstoren kan het boek blind geworden ogen openen en het gesprek weer op gang brengen. Overigens behoeft de inhoud van het boek niet beperkt te worden tot situaties binnen het huwelijk. Men kan veel suggesties ook benutten in b.v. de omgang met opgroeiende kinderen binnen het gezin of in andere situaties waarin mensen nauw op elkaar betrokken zijn. Samenvattend: een positief-christelijk boek dat – mits op de juiste wijze gehanteerd – leerzaam kan zijn en heilzaam kan werken.

Arnold Mol: 'Samen winnen in je huwelijk', Uitgever: Buijten en Schipperheijn, Amsterdam, Vertaling: Drs R. Venderbos, Oegstgeest, 163 blz., prijs f21,50.

Nieuwe boeken

Een leeg landschap door Willem van Toorn

Eigenlijk is een abonnement op ons blad spotgoedkoop, u kunt zich er zelfs geld mee besparen. Misschien was u van plan het nieuwste boek van Willem van Toorn aan te schaffen? Welnu, doet u het maar niet. Het boek kost f29,90; dat geld kunt u heel wat beter besteden

en dank zij deze wijze raad hebt u Opbouw nu bijna gratis! „Een leeg landschap“ biedt weinig nieuws, maar er is grote kans dat u zich wel ergert over de vloeken en ruwe uitdrukkingen die erin staan en die een beschaafd mens niet op papier hoort te zetten, zeker niet als het verhaal heel goed zonder kan. Wie een roman over het ruige zeemansleven schrijft, kan een dronken matroos moeilijk „O, grutjes“ laten zeggen, maar in de sfeer van Een leeg landschap fungeren die krachttermen niet. Dan is er haast vanzelfsprekende huwelijksontrouw: misschien moet je een beetje om de burendenken, maar verder maak je daar toch geen probleem van? En moet ik als lezer nou werkelijk geconfronteerd worden met allerlei details van de activiteiten in bed of op de bank? Natuurlijk staat er wel meer in het boek maar u zult weinig missen als u het niet leest. En u zult zich ergeren besparen. Plus natuurlijk het geld. Toch voordelig, dat u Opbouw leest!

(Uitgeverij: Querido, Amsterdam)

De redactie ontving

Prof. J. Kamphuis, Dogma's – wat doe je ermee? Staan dogma's de persoonlijke geloofsbeleving in de weg? 40 blz., f10,-; uitg. Vijlbrief, Haarlem.

Dr. G. Puchinger, Prof. dr. K. Schilder in historisch perspectief. Rede uitgesproken voor de Gereformeerde Studenten Vereniging Groningen. 32 blz., f10,-; uitg. Vijlbrief, Haarlem.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Emmeloord

Ter aanvulling van het bericht in het nummer van 1 april delen wij nog mede dat de aanvang van de intrededienst van drs M. H. T. Biewenga zal zijn om 15.30 uur in de Nieuw Jeruzalemkerk, Corn. Dirksplein 10 te Emmeloord.

Stichting Emeritaatsvoorziening „S.E.V.“

De voorjaarsvergadering met de aangesloten kerken zal dit jaar worden gehouden op woensdagavond, 18 mei, in de Jeruzalemkerk te Utrecht, Troosterlaan 65. Aanvang 19.30 uur.

Ned. Geref. Kerk van Nijmegen

Wat hierna volgt kan waarschijnlijk, na de nodige lokale inkleuring ook geschreven worden voor andere steden in het Zuiden des lands. Voor nederlandse begippen is de gemeente van Nijmegen een kleine gemeente (50 zielen) in een grote stad (bijna 150000 zielen). Vergrijzend enerzijds, jonge mensen

aan de rand of bezig te vertrekken anderzijds.

Voor een gezin met kinderen aanleiding om te vertrekken: er is te weinig jeugd voor een club en voor een catechesatiegroep. De gemeente is uit de aard der zaak vakant.

Een sombere schets en voor sommigen misschien ook een reden om maar niet in Nijmegen te gaan wonen. Voor kerkeraden een goedbedoelde reden om mensen aan te raden elders een kerkelijk dak te zoeken.

Toch menen wij dat er in Nijmegen een gemeente behoort te zijn. Er is veel goeds van Nijmegen te zeggen en er is in en voor de gemeente veel werk.

Na veel gebed kwam er ook weer groei. Tegelijk met het vertrek, zoals eerder geschetst, kwam er een jong gezin hier wonen en hoorden wij van een tweetal jonge mensen die in Nijmegen komen wonen en werken. In een gemeente als de onze realiseer je je dan ineens dat ieder lid er één is en telt.

Wij willen op 17 april in het bijzonder aandacht geven aan de groei van de gemeente. Wij hebben in dat verband aan de lezers van Opbouw enkele vragen:

- Wilt U in Uw gebeden ons bedenken,
- Als U aarzelt of U in Nijmegen wilt gaan wonen, studeren of werken, weet dan dat U welkom bent. Wij kunnen U bovendien mogelijk helpen met informatie over werk, studie en kamers.
- Wilt U ons laten weten of bekenden van U in Nijmegen of omgeving gaan wonen,
- Kerkeraden geef ons snel bericht, als mensen uit Uw gemeente deze kant op komen.
- Als U in Nijmegen of omgeving woont en niet tot onze gemeente behoort, willen wij U op die dag (17 april) uitnodigen op onze gemeentedag ('s morgens of 's middags of de hele dag) voor kennismaking.

Voor inlichtingen: Fam. Meima, tel. 080-567564 en Fam. v. d. Waals, tel. 080-442653.

Rektifikatie verslag Landelijke Vergadering

In het verslag van de eerste zitting van de Landelijke Vergadering van Dronten (Opbouw 25 maart 1988) wordt ten onrechte de indruk gevestigd dat de roepende kerk van Dronten onnodige kosten zou hebben gemaakt bij de verzending van de stukken voor de Landelijke Vergadering. Uit het contact met br. Niemijer (penningmeester L.V.) is gebleken dat - indien er al onnodige kosten zijn gemaakt - deze niet zijn te wijten aan de kerk van Dronten maar aan diegenen die stukken voor de Landelijke Vergadering te laat aan de kerk van Dronten ter beschikking hebben gesteld.

Redactie en verslaggeefster

De afdeling ICU/MO van de EH biedt twee deeltijdopleidingen aan, te weten:

MO-A/B THEOLOGIE
(met aparte cursussen Hebreeuws en Grieks)

MO-A/B GESCHIEDENIS

Na het behalen van de MO-B geschiedenisakte kan in één jaar de akte MO-maatschappijleer-B behaald worden of een aanvullende doctoraal-opleiding door de EH worden verzorgd.

Stuur mij vrijblijvend (postzegel is niet nodig)
informatie over de ICU/MO-opleidingen

Naam: _____
Adres: _____
Postcode/Plaats: _____

Evangelische Hogeschool • Antwoordnummer 151
3800 VB Amersfoort • Tel. 033-621731

Evangelische Hogeschool

Grote Haag 23
Postbus 957
3800 AZ Amersfoort
Tel. 033-621731

Uit breder kring

Open Avond

Reformatische Bijbelschool, Krakelingweg 10 te Zeist, tel. 03404-24166, 22 april Open Avond: informatie, gastles, diaserie; aanvang 19.30 uur. Je bent van harte welkom! Geef je wel even van te voren op!

Middle East Reformed Fellowship (MERF)

Aan het verslag van de bestuursvergadering van MERF ontleen wij het volgende:

Het bestuur is dankbaar voor al het meeleven en meebidden voor het werk in het Midden-Oosten, dat verzorgd wordt door dr. J. S. Hielema.

Ook willen we alle donateurs en giftgevers danken voor hun bijdragen in 1987. God's werk vindt doorgang. Daarom zouden we willen vragen aan hen die regelmatig een gift voor het werk van MERF geven, wordt donateur (f25,- per jaar). Het door u gegeven geld willen we zo goed mogelijk besteden.

Ds en Mevr. Hielema lieten ons vanuit Cyprus weten dat hun werk vaak moei-

lijk is, maar dat het ook een bron van zegen is voor heel veel mensen.

Het is ons gebleken dat veel mensen en kerken daadwerkelijk iets willen doen voor het werk van MERF.

Vraagt u gerust ons foldermateriaal aan via ons postbusnummer of vraag naar de diaserie, die een goed beeld geeft van het werk van MERF op Cyprus.

Eventuele giften kunnen overgemaakt worden op postgirorekening 4657424 ten name van de Stichting „Vrienden van MERF?” Postbus 4139, 6710 EC Ede.

Uw bijdragen stellen MERF in staat om jonge evangelisten te laten studeren. Laten we geregeld bidden voor het diakonale werk dat plaats vindt onder de vluchtelingen in Khartoum. Vele van deze mensen wonen in kartonnen dozen en zijn nauwelijks in staat voor zichzelf te zorgen.

„De zegen en Vloek van de Godsdienst!": Dat is de titel van de nieuwe radio-uitzendingen, die wekelijks verzorgd worden in het Arabisch door ds V. Atallah. In één van de brieven legde een luisteraar uit dat zijn visie op de godsdienst in het algemeen en zijn eigen religie in't bijzonder radicaal was veranderd toen hij geconfronteerd werd met de kracht en de lankmoedigheid van Jezus Christus.

In Libanon en Soedan ontvangen 328 gezinnen iedere maand diakonale steun. Maar er is zoveel meer nog dat we doen kunnen. We waren heel dankbaar dat de diakoniën van bepaalde kerken besloten MERF financieel te steunen.

't Is belangrijk te weten dat er een Nederlandse kerkdienst in ons Centrum in Larnaca gehouden wordt iedere zondagmiddag om 5 uur, waar dr J. S. Hielema voorgaat (tel. Cyprus 041-24281 of 27860).

*nieuw leven
kind van God
aan ons gegeven*

Wij zijn gelukkig met
Desiré

Joop Kaldewaij
Anneke Kaldewaij-Jansen
Annemarie

29 maart 1988
Lange Akker 169
4191 JD Geldermalsen

Neem zelf een abonnement

**Opbouw
voor mij**

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement

Naam:

Adres:

Postcode en plaats:

Sturen naar: Administratie Opbouw (zonder postzegel) Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

U hoeft er
niet
(volledig)
achter te staan
om er (toch)
voor te zijn.

● Plaats uw familieberichten in dit blad

Jongeman
van 34 jaar zoekt

eerlijk en betrouwbaar meisje
van ongeveer de zelfde leeftijd om
samen iets serieus op te bouwen.

Brieven onder nr. 8-4, Drij. Steenberg
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.

*Mijn hart is gerust, O God,
ik wil zingen, psalmzingen, ja van harte.
Waak op, harp en citer,
ik wil het morgenrood wekken.
Ik zal U loven, O Here, onder de volken,
U psalmzingen onder de natiën.
Psalm 108 vers 1-4 (onberijmd)*

In Jezus ontslapen mijn innig geliefde, humoristische man, onze lieve vader en opa

WIEPKE JAN KROES

op de leeftijd van 78 jaar.

Uit aller naam:
M. Kroes-Stormmesand

8081 LL Elburg, 29 maart 1988
Kreengoedweg 31

De begrafenis heeft inmiddels plaats gehad op de Algemene Begraafplaats te Nunspeet.

*Ik kan gaan slapen zonder zorgen,
want slapend kom ik bij U thuis.
Alleen bij U ben ik geborgen,
Gij doet mij rusten tot de morgen
en wonen in een veilig huis.
Psalm 4:3 (berijmd)*

Na een moedige strijd is, in vol vertrouwen op God, mijn allerliefste zorgzame man en onze onvergetelijke lieve papa heengegaan naar zijn Hemelse Vader

KLARINUS VAN DER HOEVEN

26-6-1935

30-3-1988

Echtgenoot van Anneke Gerarda Kisjes

Anneke G. van der Hoeven-Kisjes
Arda en Cor
Liesbeth
Anne-Marie
Marnix

3741 HM Baarn
B. Zweerslaan 39

De begrafenis heeft zaterdag 2 april j.l. plaatsgevonden.

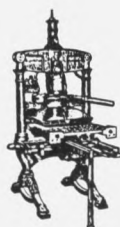
Met droefheid geeft de Nederlands Gereformeerde Kerk van Nunspeet kennis van het nog plotselinge overlijden van haar organist

W. J. KROES

Wij zijn de Here dankbaar voor de geheel eigen manier waarop hij ons begeleidde bij de lof- en dankprijzing in de kerkdiensten.
Wij bidden zijn vrouw en kinderen kracht van onze Hemelse Vader toe in dit gemis.

Namens de kerkeraad,
en de gemeente
J. C. van Rietschoten, voorz.
P. IJben, scriba

BIJ GEBORTE- EN HUWELIJKSKAARTEN
ONTVANGT U EEN AARDIGE ATTENTIE.

drukkers sinds 1901

Drukkerij „Steenbergen”

Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist - Tel. 03404-22452
Gevestigd sinds 1901

*Boeken, Periodieken en
Handelsdrukkerij*